

Elity starších popolnicových polí na Slovensku

Literatúra

PAULIK, J.: K problematike čakanskej kultúry v Karpatskej kotline. SA XI – 2, 1963.

V úseku stupňa BD, t.j. na začiatku mladšej doby bronzovej sa prejavila silná kultúrna spojitosť medzi juhovýchodnými oblasťami a stredodunajským priestorom. Prejavila sa hlavne vo výzbroji a výstroji bojovníkov, v praktikách pohrebného rítu, v šperku a nástrojoch. Nositeľom kultúrnych paralel bolo elitné prostredie. Je silne zastúpené v čakanskej kultúre.

Čakanská kultúra bola rozšírená na území juhozápadného Slovenska a Zadunajska. Objavila sa v stupni BC predčakanským horizontom a zanikla hlboko v stupni HA. Hlavným zdrojom poznania jej náčelníckych elít sú bohaté bojovnícke hroby.

Pohrebný rítus čakanskej kultúry

Je žiarový, bezurnový. Typickým znakom sa stalo budovanie mohylových zásypov. Medzi špecifiká pochovávaní patrí: budovanie jednej centrálnej hrobky, dodatočné zapúšťanie ďalších hrobov do jej plášťa, koncentrácia vlastných zvyškov hranice spolu s „hniezdom“ kostičiek (zasadené do vrstvy oválneho tvaru, tvorenej popolom, uhlíkmi, nedohorenými kosťami a črepmi) na dne hrobovej jamy. Nálezový inventár predstavujú: keramické a bronzové milodary a nedohorené kostičky. Prejavuje sa snaha o sústreďovanie rovnakých predmetov, alebo len ich zvyškov na dvoch protiľahlých miestach hrobovej jamy.

Keramika v pohrebnom ríte čakanskej kultúry

Z keramických foriem našli v pohrebnom ríte svoje uplatnenie: - amfory s lievikovite nasadeným hrdlom, - misky s tanierovito roztvoreným okrajom, - dvojuché misky, - džbány s ostrou profiláciou, - šálky. Na všetkých, s výnimkou tanierovitých misiek, sa objavuje príznačné šikmé, príp.vodorovné hránenie alebo žliabkovanie.

U keramiky sa prejavuje rôzny stupeň poškodenia, ako dôsledok vystavenia účinkom druhotného ohňa. Rozlišujeme: a) nádoby bez stôp druhotného ohňa, b) nádoby poškodené iba z jednej strany, c) dodatočne rekonštruované nádoby z črepov, ktoré boli jednak úplne nedotknuté ohňom, alebo naopak dotknuté ohňom, d) rekonštruované nádoby, ktoré boli celé vystavené účinkom ohňa, čím stratili pôvodné sfarbenie. Rôzny stupeň zachovania nádob je v priamom vzťahu s funkciou, akú nádoba plnila v pohrebnom ríte. Nádoby 1. skupiny sa nezúčastňovali procesu spopolňovania, k celku boli dodatočne priložené v prirodzenej polohe alebo hore dnom. Pravdepodobne obsahovali tekutinu, ktorou sa zhášali zvyšky hranice. Nádoby 2. skupiny stáli v dobe spaľovania mŕtveho v blízkosti ohňa. Nádoby 3. skupiny boli počas horenia v blízkosti hranice úmyselne rozbíjané a následne vo forme

úlomkov vhadzované do plameňov. Nádoby 4.skupiny boli buď celé vhadzované do ohňa alebo tvorili bezprostrednú keramickú výbavu mŕtveho priamo na hranici.

Priebeh pohrebného rítu

Chronologicky možno priebeh pohrebného rítu rozdeliť do nasledujúcich úkonov: 1. do navŕšených sprašových vrstiev, na úrovni predchádzajúceho hrobu bola zapustená hrobová komora, 2. v strede získaného priestoru bola postavená oválna hranica, na ktorú bol vo pravdep. vo vystretej polohe umiestnený mŕtvy, 3. na hranicu aj mimo nej boli umiestnené nádoby, niektoré sa po zapálení hranice rozbíjali a väčšina črepov sa vhadzovala do ohňa; pred koncom spopolňovania sa tekutinou, ktorá bola vo vopred pripravených alebo dodatočne prinesených nádobách, sa zhášali zvyšky hranice, 4. zvyšky hranice sa sústredili na oválnej ploche, do ich stredu sa hviezdovito vložili vyzbierané kostičky, 5. keramiku, ktorá bola použitá pri zhášaní hranice, vložili do hrobu a celok zasypali hlinou, počas vršenia zásypu sa doň vhadzovali črepy a úlomky bronzov. Použitie bronzov v procese pochovávaní bolo podobné ako v príp.nádob, sú viac alebo menej poškodené druhotným ohňom hranice.

Výstroj a výzbroj čakanských bojovníkov

Typickými zbraňami, ktoré nachádzame v bohatých náčelníckych hroboch sú: - kopie s obojstranne vlnovite vykrojeným ostrím a rebrovite schodovito zosilneným stredom, - meče s jazykovitou rukoväťou, - peschierske dýky s ukončením rukoväti do tvaru T, - na pomedzí zbrane a nástroja stoja dláta s tuľajkou a sekery so stredovými lalokmi.

Ochrannú výstroj, pôvodne z organických materiálov, neskôr z bronzu predstavujú: - štít, z drevených alebo kožených sa zachovali klince s veľkou hlavnicou a krátkym telom, - náholenné ochranné platne, - pancier, na jeho kožené predlohy poukazujú techniky a motívy druhotne použité v kove.